

حقوق مدنی

ضمان إبراء

تالیف:

دکتر محمد تقی عباسی اندواری

انتشارات طالب املی

سروشنامه	عباسی آندواری، محمدتقی، ۱۳۸۸ -
عنوان و نام پدیدآور	Abbasī Andevāni, Mohammad Taghi
مشخصات نشر	حقوق مدنی ضمان ابراء / تألیف محمدتقی عباسی آندواری.
مشخصات ظاهری	آهلی: طالب آهلی، ۱۳۹۸.
شابک	۱۵۴ ص.
وضعیت فهرست نویسی	۳۶-۴ : 978-964-2828-36-4 : ۲۰۰۰۰ ریال
یادداشت	فیها
یادداشت	ص:ع به انگلیسی: Civil law responsibility of the release. Mohammad taghi Abbasi andevani.
نوع	کتابخانه:ص: ۱۲۶-۱۵۵.
هـ-ع	ابراء (وقفه)
نوع کتبه	Debt cancellation (Islamic law)
رده بندی کتبه	BP1۹۸/۶
رده بندی	۲۹۷/۲۷۹
شماره ثبت	۵۹۴۱۸۹۱

ع درخواست: ۱۳۹۸/۰۸/۱۹

ریخ پاسخگو:

کد: 5940328

www.ketab.ir

سرشناسه: عباسی اندواری، محمدتقی، ۱۳۳۸

عنوان و نام پدیدآور: حقوق مدنی: ضمان ابراء

تالیف محمدتقی عباسی اندواری؛ مشخصات نشر: آمل، انتشارات طالب آملی، ۱۳۹۸

مشخصات ظاهری: ۱۶۸ ص

ISBN: 978-964-2828-36-4

کتابنامه به صورت زیربویس

وضعیت فهرست نویسی: فیا

زده بندی دیویی: ۲۹۷ ۳۷۹

زده بندی کنگره: ۱۹۸ ۶ BP

شماره کتابشناسی: ۵۹۴۱۸۹۱

• حقوق مدنی: ضمان ابراء •

تألیف: دکتر محمدتقی عباسی اندواری

مدیر اجرای چاپ: دکتر م. تقی صالح پور ۰۹۱۲۵۰۸۸۳۸۱

تأیید: رهبر اعلا اندواری

آماده سازی و صفحه آرایی: دیندقاسم بریگر ۰۹۱۱۷۱۸۰۵۷۸

ناشر: انتشارات طالب آملی

چاپ اول: ۱۳۹۸ / شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

چاپ و صحافی: چاپخانه‌ی کیامرثی ۰۱۳۸۵۰۷۵۷

شماره شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۲۸۲۸-۳۶-۴

تلفن: ۴۴۲۶۵۲۴۷ و ۰۱۱ ۰۹۱۱۱۰۰۷۵۸۷

این کتاب برابر مجوز شناسه ۲۵۰۳۹۹-۲۵۰۳۳۶۱۶-۹ مورخ ۱۳۹۸/۰۹/۰۲

وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی به چاپ رسیده است.

قیمت: ۲۰,۰۰۰ تومان

فهرست مطالب

عنوان	رویه
فصل اول - کلیات	
۱-۱- مقدمه.....	۱۵
۱-۲- بیان مسأله.....	۱۶
۱-۳- اهمیت و ضرورت تحقیق.....	۱۷
۴-۱- سوابق تحقیق.....	۱۷
۱-۵- فرضیات تحقیق.....	۱۸
۱-۶- اهداف تحقیق.....	۱۹
۱-۷- روش تحقیق.....	۱۹
۱-۸- پیشینه تحقیق.....	۲۰
۱-۹- ساختار تحقیق.....	۲۰
فصل دوم - مفاهیم و مبانی	
مبحث اول: مفاهیم.....	
۱- تعریف و مفهوم ابراء.....	۲۵
۲- مفهوم ضمان.....	۲۶
۳- مفهوم ابراء به شرط عوض.....	۲۶
۴- مفهوم ابراء معلق بر شرط.....	۲۷
۵- مفهوم قرارداد ارفاقی.....	۲۷
مبحث دوم: مبانی بحث ضمان ابراء.....	
۱- ماهیت ابراء.....	۲۸
۲- نظریه ایقاع بودن ابراء در مقابل نظریه عقد بودن.....	۲۹
۲-۱- نظریه ایقاع بودن ابراء.....	۲۹
۲-۱-۱- نظریه فقههای امامیه در مورد ایقاع بودن ابراء.....	۳۰
۲-۱-۲- نظریه ایقاع بودن ابراء در حقوق موضوعه ایران.....	۳۱
۲-۲- نظریه عقد بودن ابراء.....	۳۲
۲-۲-۱- نظریه فقهها در مورد عقد بودن ابراء.....	۳۲
۲-۲-۲- نظریه عقد بودن ابراء در حقوق تطبیقی.....	۳۲

۳۴	۲-۳- نظریه تردید
۳۴	۲-۴- نظریه منتخب
۳۵	۲-۵- تعارض اراده ابراء کننده و اراده مدیون
۳۶	۲-۵-۱- عدم همزمانی ابراء با وفاء به عهد
۳۷	۲-۵-۲- همزمانی وفاء به عهد با ابراء
۳۸	۳- تمایز ابراء و صرف نظر کردن از دعوا
۳۹	۴- امکان سنجی تعلیق در ایقاعات و ابراء
۳۹	۴-۱- بررسی فقهی امکان سنجی ایقاع: ابراء معلق
۴۰	۴-۲- بررسی حقوقی امکان سنجی ایقاع: ابراء معلق
۴۱	۵- امکان رجوع شرط در ایقاعات
۴۱	۵-۱- بررسی امکان رجوع شرط در ایقاعات
۴۳	۵-۲- بررسی امکان رجوع شرط خیر از خیار شرط در ایقاعات
	فصل سوم - بررسی اعتبار و آثار ابراء به شرط عوض
۴۹	مبحث اول: بررسی اعتبار ابراء به شرط عوض
۵۱	۱- اعتبار شرط عوض بر مبنای نظریه عقده من ابراء
۵۲	۲- اعتبار ابراء به شرط عوض بر مبنای نظریه ایقاع بودن ابراء
۵۳	۲-۱- نظریه عدم مشروعیت شرط عوض در ابراء و ادای آن
۵۳	۲-۱-۱- اجماع
۵۴	۲-۱-۲- دوجانبه بودن شرط و تنافی آن با ایقاع
۵۶	۲-۱-۳- استناد به طبیعت شرط و چگونگی التزام ناشی از آن
۵۷	۲-۱-۴- اتکا بر نظریه ظرفیت در بحث شروط
۵۷	۲-۱-۵- شرط عوض در ابراء: شرط ابتدایی
۵۸	۲-۱-۶- عدم لزوم وفای به شرط در ایقاعات
۵۹	۲-۱-۷- عدم امکان رجوع در ابراء در فرض عدم اجرای شرط
۶۰	۲-۱-۸- مجانی بودن ابراء
۶۳	۲-۲- نظریه صحت شرط عوض در ابراء و ادله آن
۶۵	۳- اعتبار ابراء معلق بر شرط
۶۵	۳-۱- بررسی فقهی اعتبار ابراء معلق بر شرط
۶۶	۳-۲- بررسی حقوقی اعتبار ابراء معلق بر شرط
۶۷	مبحث دوم: بررسی موضوع ضمان ابراء

۶۷	۱- عدم ضمان در ابراء منجز
۶۸	۲- بررسی ضمان و مسئولیت ابراء شونده در ابراء متضمن شرط
۶۸	۲-۱- ضمان ابراء مهریه به شرط دوام زوجیت
۶۹	۲-۲- ضمان ابراء مایه‌التفاوت وجه التزام تأخیر تأدیه توسط بانکها به شرط تسویه اصل دین
۶۹	۲-۲-۱- شخص حقوقی به عنوان دائن
۷۰	۲-۲-۲- قرارداد میان بانکها با اشخاص حقیقی متضمن وجه التزام
۷۲	۲-۳- ابراء وجه التزام تأخیر تأدیه به شرط تسویه اصل دین
۷۳	۲-۳-۱- تحقق اثر ابراء در نتیجه تسویه اصل دین
۷۴	۲-۳-۲- ضمان ابراء در صورت عدم تسویه اصل دین
۷۴	۳- ضمان ابراء علت تخلف از شرط
۷۵	۳-۱- بررسی ضمان ابراء و الزام مشروط علیه
۷۵	۳-۱-۱- الزام مشروط علیه
۷۶	۳-۱-۲- فقدان نص و تعین بی الزام و اجبار مشروط علیه
۷۷	۳-۲- ضمان ابراء و سالبه بودن علت تخلف از شرط

فصل چهارم - بررسی تحلیلی مصدق قابل بحث در ضمان ابراء

۸۳	مبحث اول: بررسی نظریه ضمان ابراء در قرارداد ارفاقی
۸۴	۱- انواع رفق و ماهیت قرارداد ارفاقی
۸۵	۱-۱- نوع اول قرارداد ارفاقی
۸۶	۱-۲- نوع دوم قرارداد ارفاقی
۸۷	۳- ۱- ماهیت قرارداد ارفاقی
۸۸	۲- خصوصیات و ویژگیهای قرارداد ارفاقی: التزام و تعهد تاجر ورشکسته
۸۹	۳- نهاد فقهی - حقوقی ابراء در مقایسه با ضمان ابراء در قرارداد ارفاقی
۹۰	۴- آثار قرارداد ارفاقی
۹۰	۴-۱- نسبت به طلبکاران
۹۱	۴-۲- نسبت به تاجر ورشکسته
۹۲	۴-۳- نسبت به اشخاص ثالث
۹۳	۵- چگونگی ضمان ابراء در قرارداد ارفاقی
۹۳	۵-۱- نظریه ضمان ابراء بخشی از طلب در قرارداد ارفاقی
۹۳	۵-۲- عدم ابراء در نوع دوم از قرارداد ارفاقی
۹۴	۵-۳- ضمان ابراء در اثر فسخ، ابطال یا عقیم ماندن قرارداد ارفاقی

۹۵	۱-۳-۵- ضمان ابراء در اثر فسخ قرارداد ارفاقی
۹۶	۲-۳-۵- ضمان ابراء در اثر ابطال قرارداد ارفاقی
۹۶	۳-۳-۵- ضمان ابراء در اثر ورشکستگی مجدد تاجر ورشکسته
۹۷	مبحث دوم: بررسی آثار ضمان پس از ابراء مهریه یا بذل صداق
۱۰۰	۱- ابراء مهریه
۱۰۱	۲- بررسی ضمان زوجه پس از ابراء صداق
۱۰۲	۳- رجوع به نصف مهریه
۱۰۳	۴- دلیل رجوع نصف مهریه توسط شوهر
۱۰۴	۵- احتمال عدم رجوع از ابراء
۱۰۶	۶- بذل صداق در حلاق خلع
۱۰۷	۷- لزوم کراهت زوجه در حلاق خلع
۱۰۸	۸- اجرای اقسام خلع
۱۰۸	۱-۸- اجرای خلع از نوع (قسم اول)
۱۰۹	۲-۸- اجرای خلع از نوع (قسم دوم)
۱۱۰	مبحث سوم: تحلیل و بررسی کاربردی ابراء مهریه به موجب ضمن شرط در رویه محاکم قضایی
۱۱۱	۱- ضمان ابراء مهریه به شرط دوام زوجیت در رویه محاکم قضایی
۱۱۸	۲- ابراء مهریه مشروط به استمرار روابط زوجیت
۱۲۰	۳- ضمان ابراء به علت تخلف از شرط در رویه محاکم قضایی
۱۲۲	مبحث چهارم: بررسی ضمان ابراء در در ضمان عقدی و ضمان ابراء به موجب یکی از غاصبین در ضمان قهری
۱۲۳	گفتار اول: بررسی ضمان ابراء در ضمان عقدی
۱۲۴	۱- ضمان عقدی به معنای عام
۱۲۴	۱-۱- بررسی ضمان ابراء در عقد حواله
۱۲۵	۱-۲- بررسی ضمان ابراء در عقد کفالت
۱۲۷	۳-۱- عقد ضمان
۱۲۸	۲- عقد ضمان به معنی خاص
۱۲۹	۱-۲- بررسی فقهی ضمان ابراء در صورت ابراء اصل دین
۱۳۰	۲-۲- بررسی فقهی ضمان ابراء در صورت ابراء مضمون عنه
۱۳۱	۳-۲- بررسی فقهی ضمان ابراء در صورت ابراء ضامن
۱۳۲	۳- بررسی حقوقی ضمان ابراء در ضمان عقدی

۱۳۳.....	۳-۱- بررسی حقوقی ضمان ابراء در اثر ابراء مضمون عنه
۱۳۳.....	۳-۲- بررسی حقوقی ضمان ابراء در اثر ابراء ضامن
۱۳۴.....	۳-۳- بررسی حقوقی ضمان ابراء در اثر ابراء اصل دین
۱۳۵.....	گفتار دوم: بررسی فقهی ضمان ابراء در اثر ابراء غاصب یا ابراء یکی از غاصبین در ضمان قهری
۱۳۶.....	۱- بررسی فقهی ضمان ابراء در اثر ابراء غاصب
۱۳۷.....	۱-۱- بررسی ضمان ابراء در موضوع رهن مال مغضوب
۱۳۷.....	۱-۱-۱- صحت رهن مال مغضوب
۱۳۷.....	۱-۱-۲- بررسی ضمان ابراء در اثر رهن مال غصب شده
۱۳۸.....	۲- بررسی سهم ضمان ابراء در صورت ابراء ذمه یکی از غاصبین
۱۳۹.....	۲-۱- ضمان جمعی غاصبین
۱۳۹.....	۲-۲- بررسی ضمان ابراء در صورت ابراء ذمه یکی از غاصبین
۱۴۰.....	۳- بررسی حقوقی ضمان ابراء در اثر ابراء ذمه یکی از غاصبین
۱۴۰.....	۳-۱- بررسی حقوقی ضمان ابراء در اثر ابراء یکی از غاصبین در فرض تلف عین
۱۴۲.....	۳-۲- بررسی حقوقی ضمان ابراء در اثر ابراء یکی از غاصبین در صورت وجود عین
۱۴۳.....	۳-۲-۱- رد فوری عین
۱۴۲.....	۳-۲-۲- ضمان ابراء در اثر ابراء یکی از غاصبین در صورت وجود عین
۱۴۳.....	۳-۲-۳- مقصود از ابراء: اعراض از عین یا اسقاط حق رجوع
۱۴۵.....	۳-۳- بررسی حقوقی ضمان ابراء در اثر ابراء ذمه یکی از غاصبین نسبت به منافع زمان تصرف
۱۴۶.....	۳-۴- بررسی حقوقی ضمان ابراء در اثر ابراء یکی از غاصبین نسبت به منافع عین

فصل پنجم - نتیجه گیری (نتایج و پیشنهادها)

۱۵۱.....	الف: نتیجه
۱۵۲.....	ب: پیشنهادها
۱۵۴.....	فهرست منابع و مآخذ

تحقیق و تحلیل مباحث مرتبط با حقوق مدنی، از منظر مبانی بحث در زمینه اصول و قواعد از گستره وسیعی برخوردار است و از حیث منابع، بسیاری از مبانی آن، ریشه در کلام وحی و احادیث و روایات دارد. بعلاوه موضوعات مرتبط با رشته حقوق خصوصی، از منظر کاربردی نیز حائز اهمیت است؛ چرا که هر شخصی در روابط خصوصی و اجتماعی با قراردادهای و ایقاعات سر و کار داشته و اعمال و وقایع حقوقی نیاز روزمره انسان می باشد. پیشرفت فن آوری های روز و حتی ایجاد میان رشته ای، نتوانسته از اهمیت رشته حقوق خصوصی بکاهد؛ از این رو پویایی مباحث در حوزه مذکور، همچنان می درخشد و کهنگی در آن راه ندارد.

مباحث مرتبط با حقوق مدنی بخشی از درس و بحث فقیهان متقدم تا محققان و علمای معاصر را تشکیل داده و آثار و تالیفات فقهی زیادی که حاصل زحمات فقیهان امامیه بوده در دسترس محققان پژوهشگران حقوقی قرار داد.

اساتید و نویسندگان حقوقی با بهره گیری از آثار و تالیفات فقهی، در جهت ارتقاء قواعد حقوقی اهتمام نموده و تالیفات حقوقی مفید و موثری را به جامعه حقوقی تقدیم کرده اند. با وجود این، راه تحقیق و پژوهش هر چند باز است و هر اندازه اندیشه های گران محققان حقوقی، تشنه و طالب تحلیل و بررسی موضوعات مرتبط با رشته حقوق خصوصی باشد، تحقیقاً این رشته ظرفیت پرداخت به مسائل محسب دارد. البته نیل به عمق و غنای مباحث مدنظر، و تولید علم و فن آوری در این حوزه، مستلزم ممارست و جهد و کوشش نخبگان و اندیشمندان است، به ویژه اینکه به برکت نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران، بستر تحقیق و تحلیل و بررسی برای پژوهشگران فراهم است و حرکت روبه جلو و رشد و افزون مراتب علمی کشور ما، بر همگان روشن و ثابت است.

کتاب حاضر که برگرفته از رساله دوره دکتری اینجانب تحت عنوان «سماں ابراء» بوده، اختصاص به مباحث تحلیلی ابراء و مسئولیت های ناشی از آن دارد، تدوین این اثر حقوقی انشاء الله مورد استفاده محققان، اندیشمندان و دانشجویان رشته حقوق قرار گیرد.

از کلیه اساتید ارجمند که در جهت کسب علم بنده را یاری نموده اند، به ویژه از استاد فاضل جناب آقای دکتر ابراهیم عبدی پور فرد، تقدیر و تشکر خود را اعلام می نمایم.

دکتر محمدتقی عباسی اندواری

۱۳۹۸/۰۷/۲۷